

УДК 329.17:130.2(477)

А.О. СОШНІКОВ

ЮВЕНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ ЯК ДИКТАТУРА ЛІБЕРАЛЬНИХ «ЦІННОСТЕЙ»: МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Сошніков Андрій Олександрович – доцент кафедри гуманітарних дисциплін, юридичної журналістики та мовної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків)

У статті з етико-моральних позицій досліджується ювенальна юстиція – правова основа західної моделі системи установ та організацій, які здійснюють правосуддя у справах про правопорушення, що вчиняються неповнолітніми. В ряді країн пострадянського простору ліберальна система ювенальної юстиції належить до конфліктної галузі права, має чимало противників.

Ключові слова: ювенальна юстиція, ліберальні цінності, права людини

В статье с этико-моральных позиций исследуется ювенальная юстиция – правовая основа западной модели учреждений и организаций, что осуществляют правосудие в правонарушениях, совершенных несовершеннолетними. В ряде стран постсоветского пространства либеральная система ювенальной юстиции относится к конфликтной области права, имеет много противников.

Ключевые слова: ювенальная юстиция, либеральные ценности, права человека.

In the article juvenile justice is investigated from moral and ethical positions. It is a legal basis of western model of institutions and organizations that realize justice in the delinquencies perpetrated by minors. In a number of post-Soviet countries liberal system of juvenile justice relates to a conflict sphere of law and has a lot of opponents.

Key words: juvenile justice, liberal values, human rights.

© А.О. Сошніков, 2012

Постановка проблеми. Ювенальна юстиція (лат. *juvenālis* – юнацький; лат. *iūstitia* – правосуддя) – правова основа західної моделі системи установ та організацій, які здійснюють правосуддя у справах про правопорушення, що вчиняються неповнолітніми. Номінальною функцією сучасної ювенальної юстиції є запобігання й усунення порушень прав дитини в родині і суспільстві. Втім, розвиток цього інституту призводить до того, що за першим «сигналом» відносно дійсного або вигаданого порушення прав дитини (такий сигнал може дати дитина, сусіди чи просто випадкові люди), її відбирають у батьків і відправляють до соціальних закладів чи патрональних родин. Бувають випадки, коли від малозабезпечених батьків вимагають виділення коштів дитині на «дрібні витрати», а заслужене фізичне покарання дитини може обернутись для батьків позбавленням волі. При цьому батьки опиняються в абсолютному безправному становищі перед юридичною стіною цієї юстиції. Ми з вами можемо стати свідками і першими жертвами появи спеціального органу ювенальної юстиції, що руйнує основи сім'ї, підбурює дітей стати ворогами дорослих близьких людей. В ряді країн пострадянського простору ліберальна система ювенальної юстиції відноситься до конфліктної галузі права, має чимало противників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впровадження ювенальної юстиції здійснюється під лозунгом розвитку Міжнародної конвенції про права дитини, котру СРСР підписав у 1989 р. (одним із перших). 1999 р. як окрема держава підписала її і Україна.

Конвенція підписувалась у цілком іншому контексті, коли права дитини розумілися класично. Висувалося привабливе гасло: «...держави-учасни-

ці прагнуть сприяти встановленню законів, процедур, органів і установ, що мають безпосереднє відношення до дітей, які, як вважається, порушили кримінальне законодавство, обвинувачуються або визнаються винними в його порушенні». І ставилося цікаве завдання перед цією сферою юстиції: «...відповідальна, наполеглива й скоординована діяльність органів державної влади та громадськості з метою негайного усунення недоліків у законодавстві та практиці, що заважають здійсненню повноцінного захисту прав дітей, які з певних підстав скоїли правопорушення, є жертвами або свідками злочинів» [1].

Ніби благі наміри – надання підтримки законодавчому врегулюванню питань захисту прав дітей, які опинилися у складній ситуації конфлікту із законом. Представники, що підписували цей документ не мали й думки, що у школах може бути введена «сексуальне інформування дітей», легалізуються одностатеві шлюби, всиновлення дітей гомосексуалістами і т.ін.

Мета дослідження. Проаналізувати морально-етнічну складову ювенальної юстиції як механізму впровадження в Україні певної системи ліберальних «цінностей».

Виклад основного матеріалу дослідження. Ювенальна юстиція – це такий собі правовий Ватикан, що фактично не підлягає ніякій номінальній владі: ні президенту, ні уряду – нікому. Куратори цього процесу – United Nations Children's Fund (UNICEF). Ювенальна юстиція робить ставку на так званого ombudsman – уповноваженого з прав дитини, який має знаходитись у школі і при цьому не залежати ні від директора, ні від більш високих інстанцій, ні навіть від міністерства освіти. Це буде правозахисна одиниця в освітянському середовищі.

Інформація, яку збиратиме ombuldsman, буде йти переважно від дітей бунтарського складу: у підлітковому віці багато хто з дітей хоче поскаржитися на поганих учителів, злих батьків. Їм взагалі всі установи неприйнятні, будь-який порядок важкий. Що стосується педагогіки, то подібна ситуація цілком унеможливілює нормальний освітянський процес, бо завзятому хулігану на уроці неможливо буде зробити зауваження, тим більше – виставити його з класу. І навіть якщо такий хуліган накинеться з кулаками на вчителя, останній не матиме права дати йому активну відсіч.

Важливо зрозуміти, чим відрізняється тлумачення прав дитини за умов ювенальної юстиції від традиційного, звичного нам: дозволено все, що не заборонено законом. Давайте задамо собі питання: чи може дитина бути наркоманом? За законом – так, бо заборонено не вживання наркотиків, а лише їх розповсюдження (до того ж, факт торгівлі наркотиками ще треба довести). За те, що людина наркоман, його у в'язницю не саджають. Може людина бути гомосексуалістом? Може. Гомосексуалістів кримінально не переслідують. І закону, який би визначав, в якому віці дитина не може бути гомосексуалістом, також не існує. Діти в Інтернеті спілкуються через спеціальні контакти, форуми, а там багато сумнівних особистостей, йде пропаганда наркотиків, суїциду, гомосексуалізму, лесбійства... Так ось, в рамках ювенальної юстиції, батьки не мають права цікавитися, з ким і про що їх діти розмовляють, домовляються, тому що – це їхнє приватне життя. Відтепер будь-який батьківський ляпанець може бути розглянутий як порушення закону, а під психічне насильство підводять навіть материнське зауваження. Нам же, батькам, відведена принизлива доля – спостерігати, як у тебе на очах твоя дитина дегуманізується і не сміти цьому завадити. Мало того, постійно боїтися, що твоя дитина на тебе донесе і ти можеш бути приговорений до великого штрафу, або тебе позбавлять батьківських прав чи навіть запроторять до в'язниці, наприклад, за накладену на дитину заборону пити горілку або за вимогу до неї прибрати у кімнаті – все це буде названо порушенням прав дитини. Таким чином, захищається право ще не маючих достатній самоконтроль дітей беззаборонно здійснювати будь-яке зло і при цьому відбувається жахливе втручання в приватне життя дорослих, батьків. Власне, гарний батько в рамках ювенальної юстиції – такий, що не забороняє дитині те, що допускає масова культура. Можна, звичайно, спробувати якось допомогти дитині, наприклад запропонувати полікуватися, якщо та стала наркоманом, однак у жодному випадку не можна нічого забороняти, в чомусь обмежувати, у будь-якому випадку застосовувати насилля (а під насилля підпадає будь-яка спроба обмеження).

Цілеспрямована робота з реформування існуючої системи профілактики правопорушень неповнолітніх зустріла суттєвий супротив з боку громадськості України. Разом з цим Священноначалля Руської Православної Церкви висловило свою стурбованість відносно спроб введення ювенальної юстиції. За благословенням Святішого

Патріарха Кирила голова Синодального відділу з відносин церкви і суспільства протоієрей Всеволод Чаплін відповів на звернення щодо небезпеки введення системи ювенальної юстиції: «Русская Православная Церковь разделяет озабоченность людей, которые опасаются создания фактически неподконтрольного другим органам власти и обществу института с обширными полномочиями и возможностью безапелляционного вмешательства во внутренние дела любой семьи, имеющей детей... Родителям, учителям и всем, кто неравнодушен к будущему детей, предстоит еще многое сделать ради отстаивания и утверждения в обществе традиционных семейных ценностей, защиты прав ребенка от злоупотреблений и равнодушия, созидания гармоничного общественного устройства. К сожалению, остается актуальной опасность продвижения сторонниками ювенальной юстиции правовых норм, соответствующих их взглядам, в закамуфлированном виде, через принятие подзаконных актов и инструкций, а также через внедрение в законодательство расплывчатых положений, которые позволяют трактовать их по-разному и создают широкое пространство для коррупции и произвола государственных служащих» [2].

Святіший Патріарх Московський і всія Русі Кирило, відкриваючи 25-26 травня 2010 р. у Москві XIV Всесвітній руський народний собор, зазначив: «Никто не должен решать за родителей, какого мировоззрения должны придерживаться дети, каков должен быть их образ жизни — должны ли они, к примеру, соблюдать пост, исполнять обязанности по дому, придерживаться определенных норм в общении с противоположным полом, а до определенного возраста — физически ограждаться от опасных и вредных поступков. Убежден, что поднятый вопрос должен стать предметом широкой общественной дискуссии. Родители, педагоги, медики, политики, сотрудники правоохранительных органов, представители традиционных религий должны вместе и публично решать, какие меры необходимо принимать для защиты детей и где должны пролегать границы государственного вмешательства в жизнь семьи. Призываю каждого из вас потрудиться на своем месте ради защиты детей и сбережения семьи» [2].

У прийнятій Собором Резолюції говориться: «В ситуации, когда возможен выбор между преодолением семейных конфликтов на судебной или на духовно-нравственной основе, можно и нужно уберечь семью от вмешательства государственных или судебных инстанций. Общины верующих всегда были средой, в которой сглаживались семейные конфликты, гарантировалась защищенность детей, преодолевались последствия сиротства и беспризорности. Сегодня реабилитационные центры, приюты, центры психологической поддержки, созданные Русской Православной Церковью и другими традиционными религиозными общинами России, успешно решают вопросы воспитания сирот, реабилитации малолетних преступников, обращения на путь ответственной жизни «трудных» детей или проблемных родителей. Именно этот

опыт является сегодня той самой альтернативой, которая должна быть учтена нашим обществом при обсуждении темы ювенальной юстиции и границ вмешательства государства в жизнь семьи» [2].

Ювенальна юстиція є нічим іншим, як порушенням заповіту: «Чти отца и мать и благо тебе будет». Це зневажання тих твердих божественних настанов, що тисячоліттями формували людське суспільство. А в ХХІ ст. це раптом оголошується неважливим, непотрібним, неправильним...

Висновки. Навряд чи хто буде сперечатися про те, що батьківство – нелегка місія і серйозна відповідальність. Питання в іншому – чи слід з цього, що відносно батьків має припинити свою дію презумпція невинності? Конвенція про права дитини в сучасному її тлумаченні надзвичайно згубна. Той контекст, в якому нас зараз закликають захищати права дитини, цілковито непридатний. Якщо ми на це погодимося, то втратимо наших дітей як гідних громадян православної країни.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Заявление протоиерея Всеволода Чаплина в связи с обращением об опасности введения системы ювенальной юстиции / Русская Православная Церковь. Официальный сайт Московского Патриархата [Электронный ресурс] / Всеволод Чаплин, протоиерей. – Режим доступа: www.patriarchia.ru/db/text/1212829.html – Заглавие с экрана.
2. Конвенція про права дитини (Конвенцію ратифіковано Постановою ВР №789-ХІІ(798-12) від 27.02.99) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/995-021 – Заголовок з екрана.